

Nocojšnji slavnostni prireditvi v počastitev 60-letnice časopisa *Delo* v Cankarjevem domu, na kateri bomo razglasili 28. Delovo osebnost leta ter podelili Delove novinarske nagrade, bo v prvem preddverju sledilo odprtje razstave starih časopisov iz zbirke Alija Žerdina *Časopis, prvi odtis zgodovine*. S tem se bo njegov Muzej tiska, kakor še naslavlja svojo zbirko približno 500 izvodov, z izborom 200 po skoraj dveh letih delovanja na facebooku preselil tudi v analogni svet.

SAŠA BOJC

Temeljni »list« zbirke urednika *Sobotne priloge* Alija Žerdina je bil položen neke nedelje pred približno 15 leti, ko je na boljšem sejmu za Ljubljano pri starinarju Cirilu Ulčarju kupil izvod *Marburger Zeitung* iz 27. aprila 1941 – z Adolfom Hitlerjem in deklico v njegovem objemu na naslovnici. Kljub trdi pogajalski poziciji tega »trgovca z ustavljenim časom« se je rodilo dolgoročno poslovanje, ki je pozneje med brskanjem po njegovi skrinni papirnatih zakladov navrglo v zbirko še druge raritete. »Denimo zadnjo številko *Slovenca* iz 3. maja 1945. leta, ki piše o ustanovitvi slovenskega parlamenta v ljubljanski dvorani Tabor, izvode *Jutra* iz časa, ko je Peterček postal kralj Peter II., izvode *Slovenskega naroda*, ki so poročali, da je Benito Mussolini slovenskemu narodu podaril ustavo, izvode *Slovenskega poročevalca*, ki slavijo Tita, ter izvode *Dela* o osamosvojitveni vojni,« je naštel Žerdin.

Kup »starega papirja« z zgodovinskimi datumi in dogodki se je povečeval ob drugih priložnostih. Z ženinega potovanja v ZDA sta prišla izvoda ameriških časopisov, ki poročata o atentatu na predsednika Johna F. Kennedyja ter odstopu predsednika Richarda Nixona. Žerdinovo brskanje po spletu se je večkrat končalo z nakupom znanih revij in časopisov z Josipom Brozom - Titom na naslovnici; imenitni izvodi zlasti iz šestdesetih let so prišli iz zapuščine nekdanjega odgovornega urednika *Dela* Dušana Benka, svoje je prispeval tudi športnik in športni delavec, pokojni Jože Marčan. Zaplenjeni časopisi so se (tudi z izposojenimi izvodi) v razstavljenno vrsto postavili po za- slugi novinarskih kolegov Marja-

Razstava *Časopis, prvi odtis zgodovine* bo v Cankarjevem domu na ogled do konca marca. Aprila se bo del razstave, povezan z zgodovino časnika *Delo*, preselil v Delovo stolpnico na Dunajski 5. Na fotografiji idejni vodja in kustos Ali Žerdin. FOTO VORANC VOGEL

»Stari cajtnigi« kustosa Žerdina

Muzej tiska Temeljni »list« je bil nakup izvoda *Marburger Zeitung* iz leta 1941

na Horvata, Marcela Štefančiča, jr. in zbirateljske mape Žerdinovega pokojnega očeta Ferija, prav tako novinarja in urednika, ki je že kot prekmurski študent, soavtor *Bruca*, poskrbel za prvo zaplembo časopisa po drugi svetovni vojni pri nas. V nakup marsikaterega »starega cajtnga« so Alija Žerdina premamili tudi »orjaški slapovi fantastične preteklosti«, ki se zlivajo iz Omar starinarnice Jake Prijatelja na ljubljanski Trubarjevi. Tu in tam ga s starih časopisom razveselijo tudi prijatelji.

Med približno 500 starimi tiskovinami, ki so se nabirale glede na najdbe in zbiralčeve finančne zmožnosti, jih je na prvo razstavo Muzeja tiska (v oblikovni zasnovi studiabotas) uvrščenih 200 v štiri najstih tematskih sklopih. Ker je ta postavljena ob 60-letnici časopisa *Delo*, je sledil ključnim dogodkom 20. stoletja in 21. stoletja: poletu Jurija Gagarina v vesolje, umoru Johna F. Kennedyja, pristanku na Luni, smrti Josipa Broza - Tita, ki je bila poseben svetovni medijski dogodek, povezan z Ljubljano, slovenski

osamosvojitvi, 11. septembru 2001, izvolitvi Donalda Trumpa ... »Posebna pozornost je namenjena tudi posebnim številkam *Dela* v šestdesetih letih, zlasti ob napadu na Češkoslovaško, pa tudi v devetdesetih letih, zaradi mojega osebnega veselja pa so izpostavljene tudi svetovno znane revije ob smrti rokovskih zvezdnikov Elvisa Presleyja, Johna Lennona, Jimija Hendrixa, Janis Joplin, Jima Morrisona, Davida Bowieja,« je dodal.

Kam bodo usmerili pozornost obiskovalci, bo poleg področja za-

nimanja najbrž narekovala letnica rojstva. Tiste, ki so pri pouku še vzklíkali *Za domovino, s Titom naprej!*, utegnejo presenetiti naslovnice imenitnih zahodnih revij in časnikov s podobo jugoslovanskega voditelja; v Muzeju tiska se jih je nabralo približno 20. Tudi Žerdinu se zdi fenomenalno, da so ga na Zahodu jemali kot pomembnega člana protinacističnega zavezništva. »Za zahodni tisk je bil zanimiv kot simbol neenotnosti komunističnega bloka in zaradi življenjskega sloga. Časopisi v različnih jezikih pričajo,

● Najdragocenejši I v zbirki

- Revija *Time* s Titom na naslovnici iz leta 1944
- *New York Times Magazine* prav tako s Titovo naslovnico iz leta 1948
- *Delo* ob smrti ameriškega predsednika Johna F. Kennedyja iz novembra 1963
- Revija *Rolling Stone* ob smrti kralja rokenrola Elvisa Presleyja leta 1977
- *Time* iz let 1945, 2003 in 2011 s prečrtanimi Hitlerjem, Sadamom Huseinom in Osamo bin Ladmom.

koliko pozornosti je bil kot zadnji vojni zavezniški poveljnik, ne glede na svojo držo do človekovih pravic, deležen ob smrti. Ker je umrl v ljubljanskem kliničnem centru, se je na naslovnice svetovnega tiska prebila tudi Ljubljana.«

Utrjevanje poslanstva

Muzej tiska ima tudi širše sporočilo. »To je prvi odtis zgodovine, pri katerem včasih pride tudi do zablod in napak. Spomnimo se samo navdušenja nad Hitlerjem ali Mussolinijem v slovenskem tisku. Pa vendar ne gre pozabiti tudi na državljanski pogum avtorjev. Zaplenjeni izvodi *Bruca*, *Mladine*, *Tribune* in *Katedre* opominjajo prav na to, kako je tisk širil prostor svobode. Izvodi iz časa slovenske osamosvojitve kažejo, da je bil tisk pomemben dejavnik osamosvajanja, na kar danes velikokrat pozabimo,« je povzel Žerdin. Resda je tisk izgubil boj za primat s televizijo že leta 1963 ob Kennedyjevi smrti, je pa vedno na novo utrjeval poslanstvo, med drugim s preiskovanjem, poglobljenim razlaganjem novic, tudi v posebnih številkah, v času hitrega širjenja novic po spletu pa predvsem kot borec proti lažnim novicam oziroma zaupanja vreden vir informacij.

Tik pred odprtjem razstave Muzeja tiska se je ustavilo življenje Cirila Ulčarja. Čeprav je do zadnjega diha razumel tržni potencial blaga, je najstarejši izvod časopisa v zbirki, *Slovenski narod* iz 30. novembra 1881, ob smrti veterinarja, politika in časnikarja Janeza Bleiweisa, podaril.

Jutri ob 18. uri bo v Cankarjevem domu pogovor z Alijem Žerdinom. Vodila ga bo Patricija Maličev.